

NORSK FLYGERFORBUND

- Norwegian Airline Pilots Association -

Finansdepartementet

Pr. e-post til postmottak@fin.dep.no

Deres ref.:

13/42 KSJ

Vår ref.:

/SOL/

Lysaker, 11. april 2013

HØRING - NOU 2013:3 PENSJONSLOVENE OG FOLKETRYGDREFORMEN III

Norsk Flygerforbund (NF) er fagforbund for flygere. Forbundet organiserer flertallet av yrkesflygerne i Norge. Vi mener det er enkelte sider ved forslagene til ny tjenstepensjonslov og overgangsordninger som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til arbeidstakere som på grunn av myndighetsfaste bestemmelser ikke kan arbeide frem til 67 år.

Luftfartsmyndighetenes aldersgrenser for flygere

Sertifikatreglene for flygere gjør at de ikke har mulighet til å stå i arbeid frem til 67 år, slik som andre arbeidstakere. De av våre medlemmer som opererer i et konsept med én pilot i cockpit, må slutte ved maksimalt 60 års alder. Luftfartsmyndighetene aksepterer at ved operasjoner med to piloter i cockpit, kan én av pilotene være over 60 år, maksimalt 65 år.

Disse reglene om tvungen tidlig pensjonsavgang for flygere, må gjenspeiles i de muligheter som gis i pensjonsreglene. Så langt kan vi ikke se at denne utfordringen er ivaretatt.

Særaldersgrenser for flygere er hjemlet i *FOR 2000-12-01 nr. 1212* og *FOR 2000-12-22 nr. 1413* til lovene om henholdsvis foretakspensjon og innskuddspensjon. Etter disse forskriftene kan flygere ha en pensjonsordning med opptjeningsalder fra 55 år.

Dagens opptjeningsalder i norsk luftfart varierer. De aktører som har døgkontinuerlig beredskap, og flyging til alle døgnets tider, har normalt 58 år som opptjeningsalder. Dette grunnet den krevende virksomheten dette er. Ambulanshelikopter opereres normalt med kun én pilot i cockpit.

Overnevnte forskrifter er ikke foreslått endret, og Norsk Flygerforbund forutsetter at forskriftene videreføres i det nye regelverket.

Særaldersgrenser

I Norsk Flygerforbunds høringssvar til Banklovkommissjonens del II, rettet vi oppmerksomheten mot konsekvenser for de som har særaldersgrenser. Dette fordi temaet ikke var omtalt,

samt ikke minst at vi savnet kommentarer til maksimalgrenser for pensjonspremie i den nye tjenestepensjonsloven – for de som må slutte i arbeid før 67 år.

Vi hadde håpet at Banklovkommissjonen del III hadde adressert dette tema, da både overgangsregler og det fulle bilde av hvordan den nye tjenestepensjonsloven ville slå ut skulle komme på plass.

Etter vår vurdering er det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til konsekvenser av særaldersgrenser i utredningen. Det er tvingende nødvendig med en utredning av de pensjonsmessige konsekvensene for arbeidstakere som av ulike grunner må slutte i arbeid før 67 år. En unnløstelse vil medføre store negative konsekvenser for de som rammes.

Videre er tvungen pensjonsavgang før 67 år relevant i forhold til en senere endring av de offentlige tjenestepensjoner. Når en fremtidig endring av offentlige tjenestepensjoner skal komme opp til vurdering, er det helt klart at man må ta dette problemområdet på alvor. I det offentlige er det store grupper som tilhører kategorien som har særaldersgrenser. Det være seg innen politi, forsvar og brannvesen som alle har særaldersgrense på maksimum 60 år. Disse store og til dels innflytelsesrike grupper vil neppe kunne akseptere noe i nærheten av det Banklovkommissjonen nå legger opp til. Det er avgjørende å finne en akseptabel løsning uavhengig av om arbeidstakerne er ansatt i privat eller offentlig sektor.

Den nye folketrygden som trådte i kraft for litt over to år siden var fortsettelsen på en negativ utvikling for opptjening av folketrygd. Da man endret fra besteårs opptjening til alleårs opptjening ble opptjeningsmulighetene for de som har særaldersgrenser redusert, som en konsekvens av pliktig tidlig pensjonsavgang, og således færre år i arbeidslivet. Det er uttalt ønskelig at det skal lønne seg å arbeide. Mange arbeidstakere er forhindret av lovverket til å arbeide ut over 60 eller 65 år. Dette gjelder blant annet for flygere som mister sine sertifikatrettigheter når de fyller 60 år, og noen fra 65 år. De det går verst ut over, er de som eksempelvis flyr innen luftambulansetjenesten og faktisk ikke har mulighet til å arbeide etter fylte 60 år.

Grenser for innskuddspremier ved lav pålagt fratredelsesalder

Både Banklovkommissjon II og III har satt begrensninger for hva som kan være maksimal innbetaling av premie etter den nye tjenestepensjonsloven. Banklovkommissjonen uttaler selv på flere steder i sine to siste utredninger at de beregninger som ligger til grunn for fastsettelse av premiesatser er gjort ut fra 40 års opptjeningstid, inkludert alle tilleggvalg i henhold til standardmodellen og med opptjeningsalder på 67 år. For de som har særaldersgrenser er dagens situasjon med 30 års opptjening utfordrende nok for å oppnå to tredeler av lønn uten avkortning. Dette vil bli ytterligere forverret med en tjenestepensjon som krever 40 års opptjening for å oppnå omtrent to tredeler av lønn.

Det er fra flere hold, deriblant Unio, gjort beregninger som viser at selv med 40 års opptjeningstid vil man *ikke* kunne nå to tredeler av lønn i pensjonsytelse med de

maksimalsatser som standardmodellen beskriver. For de som har særaldersgrenser og i dag 30 års opptjeningstid, uten mulighet til å stå lenger i jobb enn til 60 år, blir situasjonen knyttet til opptjening av tilstrekkelig pensjonsbeholdning ytterligere forverret.

Som vi skrev i høringsuttalelsen til Banklovkommisjonens del II mener Norsk Flygerforbund at behovet for høyere innskuddsgrenser ikke er presist nok formulert i forslaget til lov om tjenestepensjon § 4-10 (2) tredje punktum der det heter:

«Kongen kan ved forskrift fastsette høyere prosentsatser for stillinger med rett til uttak av tjenestepensjon før fylte 62 år.»

Vi mener at det her skulle stått 67 år, da det for piloter ikke finnes muligheter til å jobbe til 67 år, noe som er normalen i samfunnet forøvrig. Folketrygdloven er lagt opp til at folketrygd normalt utbetales fra 67 år med en valgfrihet til å ta den ut fra 62 år. Flygere, samt alle andre med særaldersgrenser, vil ikke ha denne valgmuligheten. Uten tilstrekkelig kompensasjon i innskuddsgrensene, vil pensjonerte flygere tvinges til å ta ut folketrygd fra 62 år, da de ikke har mulighet til å kombinere flyging og delvis pensjon. Dette vil medføre utilsiktet lavere pensjonsutbetalinger til pensjonerte flygere. Vi har vanskelig for å forstå at dette er intensjonen med forslaget til den nye tjenestepensjonsloven.

Dersom man sammenligner pensjonsopptjening for en som har normal opptjeningsalder på 67 år med en som har 60, blir problematikken tydelig. Han som har en særaldersgrense på 60 år, der loven forhindrer ham i å fortsette å arbeide etter dette, får 7 år mindre tid til å tjene opp sin pensjonsbeholdning. Ikke nok med det, pensjonsbeholdningen skal også tas ut over 7 år lenger tid. Dette vil gi seg dramatiske utslag i den årlige pensjonsytelsen for de som har særaldersgrenser. Spesielt vil dette være dramatisk for de som har særaldersgrense før 62 år. De skal leve av en begrenset utbetaling fra tjenestepensjonen i flere år, fra eksempelvis 58 år frem til fylte 62, som er det tidligste man kan ta ut folketrygd.

I tilknytning til ikrafttredelse av tjenestepensjonsloven sier Banklovkommisjonen at det ikke er nødvendig at alle forskrifter er på plass innen denne dato. Her er vi sterkt uenig når det gjelder fastsettelse av høyere prosentsatser omtalt i § 4-10 (2) tredje punktum. Det er helt *avgjørende* at disse forskrifter er på plass for at man i det hele tatt skal få etablert en ny pensjonsplan i henhold til den nye tjenestepensjonsloven samt at arbeidstakerne skal vite hvilken pensjonsordning de til enhver tid har.

Norsk Flygerforbund anbefaler sterkt at de foreslåtte maksimale premiesatser som tar utgangspunkt i opptjeningsalder til 67 år, heves trinnvis med fallende opptjeningsalder. Eksempelvis bør opptjeningsalder til 60 år ha høyere maksimale premiesatser enn opptjeningsalder til 67 år. Videre bør opptjeningsalder til 58 år ha høyere maksimale premiesatser enn ved opptjeningsalder til 60 år. Forhøyede maksimale premiesatser er nødvendig for å kunne sikre et pensjonsnivå i nærheten av to tredeler av sluttlønn, for arbeidstakere med tvungen tidlig pensjonsavgang.

I Banklovkommisjonens del III under pkt. 14.1 s 137, heter det: *«Et spørsmål om en eventuell ny form for ytelsesbasert alderspensjon tilpasset ny folketrygd i framtiden, er det også*

naturlig å se på i en slik sammenheng om det ønskes at Banklovkommisjonen skal gjøre dette.»

Som et alternativ, vil dette kunne bidra til å ivareta problemstillinger vi har påvist og som gjør seg sterkt gjeldende for de som har særaldersgrenser. Dette vil også kunne være ett av flere verktøy for de bransjer som har behov for å holde på, samt tiltrekke seg arbeidskraft med høy og spesiell kompetanse.

Banklovkommissjonen del III kommer inn på denne problemstillingen øverst på side 27:
«Samtidig var det viktig at det fortsatt skulle være mulig for de foretak som ønsket det å sikre sine arbeidstakere en pensjon på nivå med det som har vært vanlig for ytelsesbaserte foretakspensjonsordninger, det vil si samlet alderspensjon på om lag to tredeler av lønn.....»

Vi kan ikke se at Banklovkommissjonen følger opp det uttalte ønske om å kunne sikre en pensjon på dette nivå, når det gjelder arbeidstakere som har særaldersgrenser og i dag har en ytelsesbasert pensjonsordning.

Mobilitet i arbeidsmarkedet

Mange i den sivile luftfartsbransjen har sin bakgrunn fra Luftforsvaret som flygere. Etter avsluttet karriere etter 10-20 års tjeneste i forsvaret, omgjøres de opptjente pensjonsrettigheter i Statens Pensjonskasse (SPK) fra 30-deler til 40-deler. Dessuten får de sine oppsatte pensjonsrettigheter utbetalt kun mellom 65 og 67 år. Det som eventuelt tilkommer etter 67 år blir samordnet med folketrygden.

Når folketrygdsopptjening for denne kategorien har blitt dårligere, kan det hende at de tilkommer noe mer fra SPK etter 67 år enn hva som gjaldt tidligere. Dette vil langt fra kompensere for den relativt korte opptjeningsstiden de vil ha i henhold til den nye tjenstepensjonsloven. Slik dette prinsippet utøves i dag, kan man ikke si at det ivaretar det uttalte behov og ønske om mobilitet i dagens arbeidsmarked. Denne mobiliteten blir ofte brukt som argument for pensjonsreformene.

Etter 10-20 år i forsvaret med redusert pensjonsopptjening, vil de kun ha mulighet til ca. 25 års opptjening etter den nye tjenstepensjonsloven. Når disse i dag har en ytelsesbasert pensjonsordning som skal omgjøres til en pensjonsplan etter tjenstepensjonsloven, med de maksimale premiesatser som ligger til grunn i lovutkastet, sier det seg selv at det blir en ganske mager pensjon.

Overgangsregler

I dagens Lov om foretakspensjon § 15-5 (6) og § 15-6 (3) vedrørende omdanning og lukking av en foretakspensjon, omtales forholdet for de som har 15 år eller mindre igjen til opptjeningsalderen. Her sies at man kan velge å videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for denne kategorien.

Det samme har Banklovkommissjonen del III påpekt i pkt. 9.2 *Arbeidstakere med få år igjen til opptjeningsalder, (4), s 88.* «Når det gjelder hvem som skal omfattes av gruppen arbeidstakere med få år igjen til opptjeningsalder i lovutkastet §§ 7-7 og 7-6 vises det til at

foretakspensjonsloven §§ 15-5 og 15-6 tar særskilt hensyn til arbeidstakere som har 15 år eller mindre igjen til opptjeningsalderen».

Banklovkommissjonen har definert opptjeningsalderen til 67 år. Dette var ikke tilfelle etter foretakspensjonsloven, og heller ikke i det som over er hentet fra Banklovkommissjonen del III. Dermed har man endt opp med at opptjeningsalder til 67 år kun gjelder de som er født i 1962 eller tidligere. Denne gruppen har 15 år eller mindre igjen til 67 år i 2014 når Tjenestepensjonsloven skal tre i kraft.

Dette forsterker de problemer Norsk Flygerforbund har påpekt. Arbeidstakere med særaldersgrenser har ulikt antall år frem til pliktig pensjonsavgang. Derfor blir det problematisk når man fastsetter 67 år som «standard» pensjoneringstidspunkt. Banklovkommissjonen anser at det er grunnlag for overgangsbestemmelser for personer med 15 år eller mindre igjen til pensjonsalder. For en pilot i for eksempel helikopterambulansetjeneste, vil vedkommende være 45 år når han eller hun har 15 år igjen av karrieren. I 2014 vil dette være de som er født i 1969.

De store konsekvenser en omlegging får for personer med relativt få år igjen til pensjonsalder er like store uansett hvilken opptjeningsalder man har. De negative konsekvensene vil faktisk bli større for de som har en lavere opptjeningsalder.

Norsk Flygerforbund ber om en nyansering av formuleringen som forutsetter fødselsår 1962 eller tidligere for opprettholdelse av en ytelsesbasert pensjonsordning. Denne overgangsmuligheten må gjelde for alle som har mindre enn 15 år igjen til sin pensjonsalder. Banklovkommissjonens forslag vil skape ytterligere utfordringer med pensjonsopptjening for de som har særaldersgrenser.

Oppsummering

Norsk Flygerforbund har i det ovenstående pekt på elementer som i betydelig grad angår våre medlemmer. Alle er bundet av særaldersgrenser, og alle har en lavere maksimal opptjeningsalder enn 67 år. Dette er regulert gjennom europeisk luftfartslovgivning og ved norsk forskrift.

Etter det Norsk Flygerforbund kjenner til, har Banklovkommissjonen ikke fyllestgjørende utredet de pensjonsmessige utfordringer som er knyttet til arbeidstakere med tvungen pensjonsalder lavere enn 67 år. Vi anmoder sterkt om at dette gjøres.

I den videre utvikling av regelverket, ber vi om at det gjøres justeringer, slik at man unngår utilsiktede negative konsekvenser som rammer arbeidstakere med særaldersgrenser.

Med vennlig hilsen

NORSK FLYGERFORBUND

Sigurd Løkholm (sign.)
Generalsekretær